



Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de erroribus Pelagianorum, de gratia, de iustificatione & merito,
de virtutibus theologicis & quatuor cardinalibus, ac de ineffabili mysterio
incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

§. I. Duplici conclusione difficultas resolvitur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77177)

menta naturæ vel artis operentur dispositivè ad effectum principalis agentis utroque modo; instrumenta tamen divinæ virtutis operantur dispositivè solum secundo modo, ut patet in Sacramentis, quæ ex virtutibus propriis nihil ponunt in anima dispositivè ad gratiam, sed solum habent aliquam actionem præviã, puta ablutionem, vel unctionem, qua sunt capacia & disposita ad recipiendam Dei motionem, per quam ad gratiam in anima producendam elevantur, ut in Tractatu de Sacramentis in communi fusiùs exponemus.

Disp. 3. art. 3. §. 4.

13. Denique non eget testimonium D. Thomæ de sumptum ex 4. sent. dist. 8. quaest. 2. art. 3. ad 3. ubi docet dari actionem instrumentalem ad transubstantiationem, & similiter potuisse dari ad formationem corporis Christi & conceptionem. Et addit, quod si in conceptione includatur unio, major difficultas fuit in conceptione Christi, quàm in transubstantiatione. Illa autem major difficultas (inquit Joannes à S. Thoma) est quoad actionem instrumentalem, de qua ibi erat sermo: Ergo illam negat D. Thomas pro unione hypostatica, licet concedat pro transubstantiatione.

Hoc, inquam S. Doctoris testimonium non premit nos, nec infirmat, sed potius confirmat nostram sententiam: non enim S. Thomas ibi negat absolute impossibilitatem actionis instrumentaliter productivæ unionis hypostaticæ, sed solum dicit majorem esse difficultatem in unione hypostatica, quàm in transubstantiatione, quod non assereret, si existimaret implicare contradictionem, quod datur actio instrumentaliter productivæ unionis hypostaticæ: quæ enim contradictionem involvunt, non difficulta, sed impossibilia dici debent.

ARTICULUS II.

An Christus per opera, prioritate temporis vel naturæ præcedentia unionem hypostaticam, eam promeruerit, vel saltem mereri potuerit?

§. I.

Duplici conclusione difficultas resolvitur.

14. Dico primò: Christus per nullam operationem, seu primi, seu secundi generis, unionem hypostaticam meruit.

Pro intelligentia hujus conclusionis, notandum est, duobus modis intelligi posse Christum unionem hypostaticam meruisse: Primò, ita ut asseratur, Christum priùs tempore quàm ejus humanitas Verbo uniretur, fuisse aliquandiu purum hominem, postea verò provecum fuisse ad dignitatem Filii Dei naturalis, ob merita. Secundò, ut asseratur Christum, quamvis ab initio productionis suæ semper potitum Verbi personalitate, eique unitam, tamen priùs naturæ, quàm humanitas ejus personalitate divina terminaretur, elicuisse actiones meritorias, quibus provelit ad unionem cum Verbo mereretur. Utrumque ergo modum promerendi unionem hypostaticam in hac conclusione excludere, & meritum tam tempore quàm naturæ præcedens unionem hypostaticam, Christo, vel humanitati ejus, denegare intendimus.

Et quidem quantum ad priorem sensum, res est certa de fide, nam asserere Christum per aliquod tempus, ante unionem cum Verbo, fuisse purum hominem, & in eo statu meruisse humanitati suæ

A unionem cum Verbo, hæresis fuit Nestoriani, propterea que S. Gregorius lib. 9. regulæ 61. tradens Hibernis Episcopis professionem quam docendi essent emittere, qui è Nestorianismo ad Ecclesiam rediebat, inter alia præcædit, ut doceantur Christum à primo momento conditionis suæ fuisse Deum.

Hunc etiam errorem variis in locis egregie refutat Augustinus, præsertim lib. de conceptione gratia cap. 11 ubi hæc scribit: Deum naturam naturam est animam rationalem, carnemque hominis Christi præcipit, susceptione singulariter mirabili, vel mirabiliter præcipit, ut nullius justitiæ suæ præcedentibus meritis, sed merito esset ab initio, quo esse homo capisset, ut ipse & Verbum sine initio est, una persona esset. Neque enim quædam tantà hujus rei cæcus est ignorantia, ut autem de Spiritu Sancto, & Virgine Maria filium hominis natum, per liberum tamen arbitrium bene merito, & sine peccato bona opera faciendo, Dei filius, resistentem Evangelio atque dicente, Verbum caro factum est. Nam ubi hoc factum est, nisi in unione virginali, unde fuit initium hominis Christi? In quoque Virgine requirentem, quomodo fieret quod per angelum nuntiabatur, Angelus respondit: Spiritus Sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obambrabit tibi, propterea quod nasceretur ex te sanctum, vocatum filium Dei. Propterea, inquit, non propter opera, quæ nondum nati utique nulla sunt; sed propterea quia Spiritus Sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obambrabit tibi, quod nasceretur ex te sanctum, vocatum filium Dei. Ista navitas profecto gratuita conjuncta in unitate persona hominem Deo, carnem Verbo. Nam navitatem bona opera secuta sunt, non bona opera meruerunt. Quibus verbis S. Doctor dicit asserat, Christum non meruisse effici Filium Dei per opera arbitrii humani; sed jam ex utero, & ab ipsa conceptione fuisse Deum & hominem, ejusque humanitatem ad unionem hypostaticam cum Verbo elevatam.

In contrarium tamen objici possunt quædam Scripturæ loca, quibus videtur significari, humanitatem assumptam, fuisse divinitate innotuit, eamque accepisse propter merita, præcædit tempore aliquo ante unionem. Id enim videtur innuere locus ex Psal. 44. Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem; propterea unxit te Deus oleo lætitiæ præ participibus tuis. Ubi unitas humanitatis per divinitatem, facta dicitur propter odium peccati, & justitiæ amorem, quibus eam promeruerit. Neque enim verba hæc accepti possunt de nuda unctione gratiæ sanctificatiæ purè creatæ, cum eam Christus non habuerit et merito, utpote debitam unioni hypostaticæ, et modum proprietatis naturalis. Item cap. 5. Apoc. agnus qui occisus est, dicitur dignus accipere vitæ & divinitatem, utique in præmium exceptæ mortis. Ergo Christus non fuit Deus in hac vita mortuus, sed post mortem obtinuit Deitatem hinc per meritum comparatam.

Verùm neuter locus probat intentum, nomenclus Psalmi, vel non debet intelligi de assumptione humanitatis ad Verbum, sed de gloria exultatione & exaltatione ac celebritate nominis; Christus ob merita passionis post resurrectionem concepit, vel si intelligatur de unctione humanitatis per Deitatem, seu unionem hypostaticam, particula propterea non denotat causam meritatoriam, sed finalem, ita ut sensus sit, Dilexisti justitiam & odisti iniquitatem, idque ut prælares, innotuit es à Deo oleo lætitiæ &c. Itaque non quia Christus dilexit justitiam, & odio habuit iniquitatem, facta

Ad hunc Deum, sed e contrario, diligeret iustitiam, & hominibus eam procuraret, posterque peccatum ita odisset, ut illud æquali satisfactione destrueret. inunctus est oleo laetitiae, & divinitas unguento in sua humanitate delibutus. Sic expositus locus ille proflus vacat difficultate. Et idem est de loco Joannis in quo, accipere divinitatem, non significat accipere unionem hypostaticam, sed manifestationem divinæ potentiae, virtutisque infinitæ præhabitæ, quæ tum demum prodita est, cum omnes adversarii subiecti sunt Christi pedibus, & nomen ejus exaltatum est super omne nomen: quam nominis celebritatem, beatus ille cæteris, agno occiso optabat, ut potestiores gloria, abjectionem anteriorem compendissent, & qui se humiliaverat, exaltaretur, ut ibidem explicat Hieronymus. Vel si ly accipere divinitatem, ad unionem hypostaticam referatur, hic locus intelligi debet de reunionem totius humanitatis cum persona Verbi, quæ in resurrectione facta est, & quæ infra dicemus) fuit veluti quædam restitutio unionis hypostaticæ, quam Christus per operam incarnationem subsequenter de condigno promeruit. De quo articulo sequenti §. 3. conclusio 4.

Quod verò per actiones in primo Incarnationis suæ momento prius naturâ elicitas, non mereretur Christus humanitatis suæ unionem cum Verbo, colligitur ex Augustino lib. 2. de peccat. meritis cap. 17. ubi hæc scribit: *Vitiorum vitiosorum humorum causa, superbia: ad hanc contrahendam atque auferendam, talis medicina cœlestis dicitur, ad elatum hominem per superbiam, Deus humilis descendit per misericordiam, gratiam claram manifestamque commendans in ipso homine, quem tanta præcipue suis charitate suscepit. Neque enim & ipse ita Verbo Dei conjunctus, ut ipsâ conjunctione unus Filius Dei, & unus idem ipse filius hominis fieret, præcedentium suæ voluntatis meritis fecit. Vnum quippe illum esse oportebat. Essent autem & duo, & tres, & plures, si hoc fieri posset, non per Dei proprium donum, sed per hominis liberum arbitrium. Hoc ergo præcipue commendatur, hoc in sapientia atque scientia thesauris in Christo absconditis, quantum existimare audeo, præcipue laudem & ascribitur. Ubi manifestissimè Augustinus, quæcumque Christi merita, etiam non nisi naturâ præverit ademptionem unionis, excludit: hoc enim dicit spectasse Deum, cum Christum produxit, & humanitatem ejus Verbo univit, ut agnoscerent homines quomodo potestatem accepissent filii Dei fieri, nempe post præventionem placæ gratuitam, sicut filius naturalis ex pura Dei misericordia, & nullo suo interposito merito, unionem Verbi Divini cum humanitate sua est affecturus. At qui fides docet primam gratiam actualem quæ ad justificationem & filiationem Dei ad optivam disponitur, ex nullo merito nobis obtingere, sed divinitus ex pura misericordia conferri: igitur multò magis eminentissima illa gratia unionis, quæ est prototypum & primum exemplar omnium gratiarum, eodem modo obrigit Christo. Unde idem S. Doctor de prædestin. Sancti. cap. 15. præclarissimum lumen prædestinationis & gratiæ ipsi salvator, ipse mediator Dei hominum, homo Christus lesus, qui ut hoc esset, quibus tandem suis, vel operum, vel facti præcedentibus meritis natura humana quæ in illo est comparavit? Respondeatur quæso: ille homo, ut à Verbo Patri coeterno in unitate persona assumptus, prius Dei unigenitus esset, unde hoc meruit? quod est bonum qualescunque præstitit? quid egit ante, quid cre-*

didit, quid petivit, ut ad hanc ineffabilem excellenciam perveniret?

Ratio etiam suffragatur: Nam omne meritum in aliqua operatione fundatur: Sed nulla operatio de facto fuit in Christi humanitate prius naturâ quàm esset assumpta à Verbo: Ergo nec ullum meritum. Major patet, Minor probatur. Nulla operatio potuit esse in Christi humanitate prius naturâ quàm esset subsistens, cum actiones sint suppositorum seu subsistentium, ut tradunt Philosophus 1. metaph. cap. 1. Damascenus lib. 3. de fide cap. 15. & D. Thomas infra quæst. 19. art. 1. ad 3. & ad 4. Sed humanitas Christi per assumptionem ad Verbum Divinum effecta est subsistens, cum in ea non sit, neque fuerit alia subsistentia, præter subsistentiam Verbi Divini: Ergo nulla operatio de facto fuit in Christi humanitate prius naturâ quàm esset assumpta à Verbo.

Confirmatur: Ad meritum sive de condigno sive de congruo, exigitur sanctitas operantis: Sed Christi humanitas prius naturâ quàm uniretur Verbo, caruit sanctitate, cum substantiali, ut patet, tum accidentali, quæ omnis in Christo ab unionem derivata est: non igitur prius natura quàm uniretur, humanitas ejus de condigno vel de congruo meruit unionem.

Dico secundò: Per opera prioritate temporis antecedentia unionem hypostaticam, non potuisse humanitatem Christi de potentia absoluta condignè mereri Incarnationem, bene tamen de congruo.

Prima pars probatur manifestè ratione: Etenim opera antecedentia unionem humanitatis ad Verbum, non essent infiniti valoris, cum non procederent à supposito divino, ex quo solum potest in opera humanitatis infinitus valor derivari, sed ab humanitate in supposito creato subsistente: At solum opus valcris infiniti potest esse meritum de condigno Incarnationis: sicut sola satisfactio valoris infiniti potest esse condigna & æqualis offensæ contra Deum commissæ, ut disp. 3. fusè ostendimus: Ergo implicat humanitatem Christi per opera prioritate temporis antecedentia sui unionem ad Verbum, eam de condigno promereri.

Secunda etiam pars patet, nam potuit humanitas Christi prius tempore produci quàm uniretur ad Verbum, & in supposito sibi connaturali subsistere, sicque subsistens, opus supernaturale elicere ordinatum ad Incarnationem merendam: At licet in tali opere non esset condignitas ex defectu æqualitatis, reperiretur tamen congruitas in ordine ad unionem humanitatis ad Verbum, cum ad congruitatem meriti non requiratur æqualitas inter meritum & præmium, sed sufficiat amicitia cum Deo, unde infra dicemus, SS. Patres qui Incarnationem præcesserunt, per orationes & sancta desideria, eam meruisse de congruo: Ergo de potentia absoluta, potuit humanitas Christi per opera prioritate temporis unionem hypostaticam antecedentia, eam de congruo promereri.

Dico terciò, humanitatem Christi, etiam de potentia absoluta, non potuisse mereri Incarnationem, de condigno vel de congruo, per opera prioritate naturæ illam antecedentia.

Hæc conclusio intelligi debet de humanitate Christi ut assumpta à Verbo, si enim fuisset prius alteri personæ increatæ, aut subsistentiæ Dei absolute unita, potuisset absque dubio mereri Incarnationem.

in
fidei

tionem cum Verbo, etiam de condigno, ut patebit A
ex infra dicendis.

Sic ergo intellecta conclusio probatur ratione
fundamentali, Implicat humanitatem Christi me-
reri unionem cum Verbo, per illum actum quem
repugnat procedere ab humanitate, nisi unita
Verbo, quia principium meriti non potest cadere
sub merito: Sed impossibile est aliquid actum
meritorium procedere ab humanitate Christi, nisi
ut unita Verbo. Ergo implicat humanitatem Chri-
sti mereri unionem cum Verbo per opera illam
præcedentia, Major patet, Minor probatur. Impo-
ssibile est humanitatem Christi aliquid actum eli-
cere, nisi ut prius unitam alicui subsistentiæ: Sed ex
suppositione quod talis humanitas non præsupponat
personalitati Patris, vel Spiritus Sancti, aut
subsistentiæ absolutæ, non est alia personalitas vel
subsistentia, cui possit intelligi unita, quam subsi-
stentia Verbi: Ergo ex illa suppositione, (ex qua so-
lum, ut supra diximus, procedit nostra conclusio)
impossibile erit humanitatem Christi operari, nisi
ut prius unitam Verbo. Major probatur: Sicut exi-
stentia est conditio indispensabiliter requisita ex
parte efficientis ad operandum, ita & subsistentia
ex parte naturæ substantialis operantis, quia subsi-
stentia, vel est ipsamet existentia, vel quid essentia-
liter & necessariorum præsuppositum ad existendum,
unde est axioma tritum, *actiones sunt suppositorum*: &
cum hic ordo inter operationem & existentiam, ac
subsistentiam, sit intrinsecus & essentialis, non po-
test à Deo immutari.

24. Dices, Subsistentiam esse conditionem merè
concomitantem, & non necessariam & per se prære-
quisitam in natura ad operandum, sed sufficere per
ordinem ad potentiam Dei absolutam, ut opere-
tur, quod sit singularis, & existens; unde cum huma-
nitas Christi in priori naturæ ad unionem ad Ver-
bum sit singularis, & existens, potest, per ordinem
ad potentiam Dei absolutam, unionem hypostaticam,
per actus in illo priori naturæ ab ea elicitos
promereri.

25. Verum hæc responsio non enervat vim argu-
menti propositi: Nam præterquam quod falsum est
quod humanitas Christi habuerit esse existentiam,
priusquam uniretur Verbo, quia (ut infra osten-
demus) non existit nisi per increatam Verbi Divi-
ni existentiam, argumentum factum efficaciter probat
subsistentiam esse per se prærequisitam in natu-
ra ad operandum, eò quod operatio essentialiter
præsupponat complementum substantiale: Ergo
implicat humanitatem operari, nisi ut subsisten-
tem, subindeque subsistentia per se ad operationem
prærequiritur. Quod maximè urget in sententia
Divi Thomæ, docentis existentiam esse ultimam æ-
qualitatem essentia, ab illa distinctam; cum enim
evidens sit non posse naturam operari, nisi habeat
existentiam, à fortiori impossibile erit eam agere,
nisi ut habeat subsistentiam.

§. II.

solvuntur objectiones.

26. Objicies primò contra istam conclusionem: Ac-
cidents potest conservari sine subiecto, & sine
ipso operari, ut patet in mysterio Eucharistiæ; Ergo
etiam potuit humanitas Christi prius produci &
conservari à Deo sine aliquo supposito, & sic con-
servata operari meritorie, mediante gratiâ sibi cõ-
municatâ, & per actus illos gratiâ informatos, unio-
nem hypostaticam de congruo saltem promereri,

Respondeo, negando consequentiam & prin-
cipium: Ratio discriminis est, quia existentia accidentis
immediatè afficit ejus essentiam, non autem ratio
ante subiecto, licet existentia ejus conservatio
dependeat à subiecto: At verò existentia substantiæ
non afficit illam immediatè, sed mediante subsi-
stentiâ, per quam natura fit proximè susceptiva exi-
stentiæ; unde sicut nulla natura potest sine existentia
Deo conservari, ita nec sine aliquo supposito. Ad
quod accidens à subiecto separatum, prius in-
gigitur existens per se, quam operans, ex eo quod
pedi tā in hærentiâ per modum existendi per se
portet quod talis modus essendi per se antecedeat
operationem, quam antecederet in hærentiâ, ita
ser: Ergo similiter, quia subsistentia propria huma-
nitas Christi antecederet ejus operationem, ita
esset, eò quod complementum rei in proprio
substantiali, necessariorum præcedat operationem, &
portet quod si supernaturaliter suppleatur
complementum naturale per divinam personam
tem, prius sit naturam assumptam subsistere
stentiâ illâ divinâ & increatâ, quam operari.

Objicies secundò: Actus supernaturalis prome-
dens à gratiâ habituali, & antecedens in aliquo
priori naturæ unionem cum Verbo, potest esse
meritorius, saltem de congruo, talis unionis. Sed
quamvis in humanitate Christi omnis actus
naturalis quam supernaturalis procedat à Verbo
Verbi, adhuc tamen potest intelligi in aliquo
priori naturæ actus supernaturalis antecedens unionem
hypostaticam. Ergo & actus meritorius illius, lo-
tem de congruo. Minor videtur manifesta, nec
enim mirus dependet in Angelo & primo homi-
ne primus actus charitatis à gratiâ habituali in ge-
nere causæ efficientis & materialis receptivæ, quam
dependeat actus humanitatis Christi à Persona
Verbi, & tamen communiter docetur in Scholâ
D. Thomæ, quod in genere causæ materialis dis-
positivæ, primus actus charitatis in Angelis & pri-
mis parentibus, gratiam habituales præcessit. Ergo
& c. Major verò suadet, quia ad merendum
de congruo unionem hypostaticam, nihil aliud re-
quiritur, saltem necessariorum, quam actus supernatu-
ralis à gratiâ procedens, antecedens illam in aliquo
priori naturæ: quod enim non exigatur antecessio
temporis, patet in eo qui per actum charitatis, me-
ritum ut octo mereatur augmentum habitus, nec
enim in eodem instanti temporis est meritum ad
præmium, & meritum tunc sola prioritate naturæ
præmium antecedit.

Respondeo, negando Majorem, ad probandum
dicatur, præter illas condiciones requiri ad hoc ut
merendum unionem cum Verbo, quod actus me-
ritorius non procedat ab humanitate, ut unita Ver-
bo; unde sicut de actu quo Angelus & primus ho-
mo se disposuerunt ad gratiam in primo instanti
collatam, non potest dici quod fuerit meritorium
gratiæ ad quam disponebat, ne principium meriti
dicatur cadere sub merito, (sed tantum alterius
præmii, scilicet gloriæ: ita quamvis daretur huma-
nitas Christi se disposuisse ad gratiam unionis
per actum charitatis in primo conceptionis mo-
mento elicito (quod tamen admittendum non
est) adhuc tamen non posset ille actus esse meri-
torius, etiâ de congruo, unionis cū Verbo: quia pro-
cederet ab humanitate, ut unita verbo, & principium
meriti non potest cadere sub merito.

Ex dictis inferes, Incarnationem, non proce-
dit unionem humanitatis ad aliquam ex divinis
personis in communi & vagè sumptam, sed pro-
portat unionem humanitatis ad secundam
Trinitatem